

עוד על „ההרחבה והצמצום“

(מכתב אל המערכת)

במאמר הפתיחה בחוברת ג, של ה„בצרון“, העורך מגין על המגמה שהיתווה לירחון בנוגע לחומר הקריאה. מגמה מסוג „הרחבה“, כלומר, שהתוכן לא יצטמצם בחוג ענינים ייחודיים גרידא.

לקורא פשוט, כל השקלא וטריא מה שמותר להכניס לתוך „בצרון“ ומה אסור, נראית בימינו אלה קצת כמזרח ורחוקה מן המציאות. אילו היינו עוסקים בבטאון מקצועי, שמוקדש כנודע לעניניהם הם של בעלי מקצוע מיוחד, הן במדע, באומנות, בטכניקה, בתעשייה, או במסחר, — מקום היה להקפיד על סימון רשויות של „שלנו“ ושל „שאינו שלנו“. ויש להעיר, שגם בכגון אלה יש מעין ערכוב תחומים במידה ידועה. טיב החיים בזמן הזה גורם, שישנן כמה גקודות מגע שונות בין מקצוע למקצוע, שאינן גירונין לעבור עליהן בשתיקה. אפילו בבטאונים שלכאורה דוּבּוּתם שלא לצאת מהעוגה שעגו להם. אולם בירחון כ„בצרון“ הנועד כנראה לכלל ישראל, לסתם קוראים עברים, אין ויכוח על „צמצום והרחבה“ בנוגע לחומר הקריאה. חל כל עיקר. סתם קורא עברי הוא בעל השכלה במידה כזו, שגבול אופק התענינותו אינו מקיף אך ורק דברים שאין לכל אומה חוץ מהיהודית חלק בהם. ואם ה„בצרון“ ימשיך להיות נאמן לתפקידו, לשמש ירחון השווה לגפש כל קורא עברי, שומה עליו לא להתכווץ בתוך ד' אמות של הלכה. גם המחמיר המובהק, „השלח“ לא הסס להגיש לקוראיו מאמר על ענין מופשט וכללי. כמאמר „שבע חידות העולם“.

אמנם, בהתחשב עם העובדה שהקורא העברי הוא „מלומד“ במידה הגונה, יש להזהר שחומר הקריאה המוגש לו, לא ישקע, ברזוכנו וסגנונו, לעמק האלפא-ביתיות של ה„מגזינים“ הפופולארים. אבל חשש סכנה זאת רחוק מאד.

גם מבחינה לשונית, מעלות טובות למגמת ה„הרחבה“. רגש חיבת השפה והדפץ לעזור לטיפוחה והתפתחותה, הם גורמים לא קלים לעצם מציאות הקורא העברי, וכל שיגדל השטח שהלשון שולטת בו, הרי זה משובח בעיניו. כתבי ד"ר טורוב, למשל, נוסף להשפעתם החינוכית הכללית מצדם האינפורמאציוני, יש להם גם חשיבות, דין במובן הספרותי, — מצד אופן ההרצאה, הן במובן הלשוני, המקצועי, — על ידי הכניסם לאוצר לשוננו ביטויים וצירופי מילים למושגים טכניים שעד עתה לא היתה להם בו דריסת הרגל.

ומענין לענין באותו מאמר („הרחבה וצמצום“). העורך משתמש בהביטוי „בעתונות היהודית“ לסמן את העתונות הכתובה באידית (או יידיש) המלה „יהודית“ שהיא בת כמה משמעות, אין בכל אופן, בנוגע ללשון, ליחד כוונתה לאידיש (או יידיש). בספרותנו המופתית אנו מוצאים תואר „יהודית“ בקשר עם לשון (מלכים ב', י"ח, כ"ו, כ"ח, דברי הימים ב' ל"ב, י"ד) מכון כנראה לעברית (כשהיא מדוברת ביהודה?), על כל פנים לא להאידיש דהאידינא. במשך גליונותינו כנודע, נטפלו לנו כמה לשונות של דיבור ששמשו „אידיש“ לדורותיהם. ושהלכו לאיבוד. בספרות העברית לא ניתן להם תאר דהכבוד „יהודית“.

ש. לומניץ

